

अर्थ

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ३३

पुणे, बुधवार १९ एप्रिल, १९६७

अंक ८

आमचे ग्राहक, आणि नाराज ?

☞ छे: ! आम्ही बेळगाव बँकेतील कर्मचारी आमच्या ग्राहकांना केव्हाही नाराज होऊच देत नाही; मग त्यांचे आमच्याकडे कसल्याही प्रकारचे काम असो ! महाराष्ट्र व म्हैसूर राज्य आणि गोवा येथील आमच्या ३८ शाखांच्यामार्फत आपले कोणत्याही प्रकारचे बँकिंगचे काम करण्यास आम्ही तत्पर आणि उत्सुक आहो. तुमचा आमच्याशी व्यवहार म्हणजे उभयतांना पूर्ण समाधान !

दि बेळगांव बँक लिमिटेड

(शेड्यूल्ड बँक : स्थापना १९३०)

आपल्या नजीक असलेल्या आमच्या शाखेला आजच भेटा.

मुंबई शाखा : नरसीनाथ स्ट्रीट, मांडवी, मुंबई ९.

वैश्य को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

स्थापना : १९४५]

७, मुगसाट रस्ता, मुंबई-४.

[टेलिफोन ३५६५०२

(१) बचत खाते :—व्याजाचा दर : द. सा. द. शे. रु. ४=००

(२) महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख गावांवर डिमांड ड्राफ्ट उपलब्ध

(३) खास बचत योजना :—घरी बसून खात्यात पैसे भरता येतात.

अधिक तपशिलासाठी लिहा अथवा भेटा.

मॅनेजर—ना. शं. कानिटकर

दातांच्या स्वच्छतेसाठी

★ माकडछाप म्हणजेच काळी टूथ पावडर ★

सुताच्या सहकारी गिरण्या—आंध्र राज्यात सहकारी तत्वावर चालविण्यात येणाऱ्या सुताच्या तीन गिरण्या स्थापन करण्यात येणार आहेत. गिरण्या उभारण्यासाठी १२ कोटी रुपयांचे भांडवल लागणार आहे. त्याशिवाय मेहबूबनगर ह्या ठिकाणी लोकरीचे सूत व कापड निर्माण करणारी एक गिरणीही काढण्यात येणार आहे. ह्या गिरणीत मुख्यतः लष्करासाठी लागणारी लोकरीची पांघरुणे तयार करण्यात येतील.

नेपाळमधील कापडाची गिरणी—खाटमांडूपासून सहा मैलांवर सुती कापडाची गिरणी काढण्याचे काम बिर्ला गटाकडे सोपविण्यात आले होते. भारतीय रुपयाचे अवमूल्यन झाल्यावर नेपाळी रुपयाची किंमत बदलल्यामुळे गिरणीच्या उभारणीचे काम स्थगित करण्यात आले होते. हे काम आता ६ महिन्यांच्या आत पूर्ण करण्यास बिर्ला गटाला सांगण्यात आले आहे.

सौराष्ट्रात पाण्याची टंचाई—चालू उन्हाळ्यात सौराष्ट्रातील पाण्याची टंचाई फार बिकट होण्याची लक्षणे दिसत आहेत. पूर्व सौराष्ट्रात उपलब्ध होऊ शकणाऱ्या पाण्याची नुकतीच पाहणी करण्यात आली असता चालू वर्षी फक्त ३५ हजार एकर जमिनीलाच पाण्याचा पुरवठा करता येईल असे आढळून आले. पूर्व सौराष्ट्रात पाणीपुरवठा करण्यासाठी १६ धरणे बांधण्यात आलेली आहेत. गेल्या वर्षी धरणातील पाण्याचा वापर करून ६९ हजार एकर जमीन मिजविण्यात आली होती.

डी. डी. टी. च्या उत्पादनाचा उच्चांक—१९६६-६७ साली हिंदुस्थान इन्सेक्टिसाइडस ह्या कारखान्याने डी. डी. टी. उत्पादन करण्याच्या बाबतीत उच्चांक गाठला. ह्या सार्वजनिक मालकीच्या औद्योगिक संघटनेचे दोन कारखाने दिल्ली व अलवाये येथे आहेत. दोन्ही कारखान्यांत मिळून ३,०९७ टन डी. डी. टी. चे उत्पादन करण्यात आले. कारखान्याला ५६.६२ लाख रुपये ठोक नफा होईल असा अंदाज आहे.

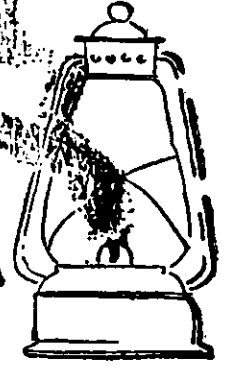
किंमती उतरू लागल्या—उत्तरप्रदेशात काँग्रेसचे मंत्रिमंडळ अधिकारभ्रष्ट झाल्याबरोबर अन्नधान्याच्या किंमती उतरू लागल्या आहेत. काही शहरातून किंटल धान्याच्या किंमती १० रुपयांनी कमी झाल्या आहेत. ग्रामीण भागात गहू-तांदूळ दिसत नव्हता. आता बाजारात त्यांची सुली विक्री होत आहे.

युगांडात तागाची गिरणी—पूर्व आफ्रिकेतील युगांडा हा देश भारताच्या मदतीने तागाची गिरणी उभारण्याच्या खटपटीत आहे. युगांडामधील शेती चांगली भरभराटीत आहे; त्याचा फायदा घेऊन युगांडातील एक हिंदी कारखानदार गिरणी काढण्याच्या कामी सहकार्य करणार आहे. कारखान्यासाठी लागणाऱ्या एक कोटी रुपये भांडवलापैकी १५ लाख रुपयेच हिंदी कारखान्याला घालावे लागतील.

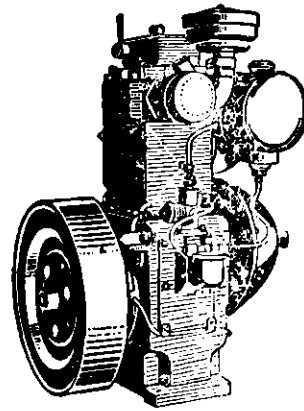
समाजशिक्षणमालेचे प्रकाशन आपली चलनी नोट

लेखक : श्री. श्री. वा. काळे, संपादक, 'अर्थ'
किंमत ५० पैसे. २०-२-६७ रोजी प्रसिद्ध झाले.

धूर म्हणजेच
संकटाला
आमंत्रण...

परंतु
किलोस्कर डिझेल इंजिन
वापरण्याने धूरही होत नाही व
संकटेही उपस्थित होत नाहीत...

बहुधा, प्रत्येक शेतकऱ्यांमध्ये एकतरी किलोस्कर डिझेल इंजिनचा मालक असतो. शेतकरी व बागाईतदार यांना भरपूर पैसा मिळविण्यास मदत करणारी, असा लौकिक या अति उत्कृष्ट असा किलोस्कर डिझेल इंजिनांच्या कार्यक्षमतेमुळे संपादन केला आहे. विनयासाठी व अजोड कार्यक्षमता आपल्या उत्पादनात अधिक भर घालील. शिवाय ती ठिकठिकाणी सहजरित्या हलकित्या येतात, इतकेच नव्हे तर त्यांतील यांत्रिक सुटे भाग बदलण्यास आपल्याला कुणाबरोही अवलंबून राहाण्याची गरज पडत नाही. विक्रीनंतरची सेवा व सुटे भाग मिळण्याची हमी दिली जाते. ती निराळीच.

डिझेल इंजिन्स
३ ते १५ हॉर्स पॉवर

किलोस्कर ऑइल इंजिन्स लिमिटेड.
एल्फिन्स्टन रोड, पुणे-३ (भारत)

अर्थ

बुधवार, १९ एप्रिल, १९६७

संस्थापक :
प्रा. वामन गोविंद काळे

संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

साखरेचे उत्पादन घटण्याचा इषारा

दक्षिण भारतामधील साखरकारखान्यांच्या मध्यवर्ती संघटनेचे अध्यक्ष श्री. कोठारी ह्यांनी साखरेच्या उत्पादनात पुढील हंगामात घट होण्याच्या शक्यतेकडे लक्ष वेधले आहे. एका वृत्तपत्राला दिलेल्या मुलाखतीत ते म्हणतात की, उसाखालील लागवडीचे क्षेत्र आणि साखरेचा उतारा ह्यांतील सध्याचाच कल चालू राहिला, तर पुढील गळिताच्या हंगामात साखरेचे उत्पादन आतापर्यंत गेले नव्हते इतक्या पातळीपर्यंत खाली जाईल. आगामी हंगामात साखरेचे उत्पादन जेमतेम २० लाख टनाच्या आसपास होईल. गेल्या हंगामात ३२ लाख टन साखर उत्पादन करण्यात येऊन उच्चांक गाठण्यात आला होता. त्याच्याशी तुलना करता पुढील हंगामाचे उत्पादन ४४ टक्क्यांनी कमी होईल. नुकत्याच संपलेल्या हंगामात अवघ्या २२ लाख टन साखरेचे उत्पादन झाले. दक्षिण भारतामधील साखरेचे उत्पादन ४ लाख टन होईल असा अंदाज आहे. पण, एकंदर देशाचा विचार करता गंभीर परिस्थिती आकार घेत आहे. साखरेच्या निर्यातीसंबंधी केलेल्या आंतरराष्ट्रीय करारास अनुसरून सरकारने साखरेची निर्यात करण्याचे धोरण चालूच ठेवले तर आधीच बिकट असलेली परिस्थिती विकोपास जाण्याची शक्यता आहे. साखरेच्या धंद्यासंबंधीची कारभारयंत्रणा सुधारण्यात आली नाही तर ह्या अवघड परिस्थितीतून मार्ग निघणे कठीण आहे. साखरकारखान्यांना उसाचा अधिक पुरवठा करण्यात आला पाहिजे. तसे करण्यात न आल्यास लोकांच्या किमान गरजा भागविण्यासाठी परदेशांतून साखर आयात करण्याची पाळी येण्याचा संभव आहे. चालू हंगामातील उत्पादनापेक्षा पुढील हंगामातील उत्पादन १० टक्के घटेल असे दिसते.

बिहारमधील पाणीपुरवठ्यासाठी तातडीचे यत्न

बिहारमध्ये गेली तीन वर्षे कमीअधिक प्रमाणात अवर्षण पडल्यामुळे अतिशय बिकट परिस्थिती निर्माण झालेली आहे. त्या राज्यातील काँग्रेसेतर सरकारला ह्या परिस्थितीला तोंड द्यावे लागत आहे. अवर्षणामुळे बिहारचे ४ कोटी लोक अन्नाला मोताद होतात की काय असे भय व्यक्त करण्यात येत आहे. मध्यवर्ती सरकार आणि स्वाजगी संस्था ह्यांच्याकडून येणारी मदत अपुरी पडत चालली आहे. दुष्काळग्रस्त बिहारमधील मदत योजनांची पाहणी करून आलेल्यांच्या मताने येत्या जुलै-ऑगस्टपर्यंत परिस्थिती भयानक होण्याची शक्यता आहे. दुष्काळ केवळ

धान्याच्या नापिकीपुरता मर्यादित राहिलेला नाही. राज्यात एकूण ७० हजार खेडी आहेत. त्या पैकी १८ हजार खेड्यांत तर पिण्याचे पाणीसुद्धा मिळत नाही. डोंगराळ भागात पाण्याची टंचाई विशेष जाणवत आहे. पाणीपुरवठा करण्यासाठी राज्य सरकारने तातडीच्या योजना हाती घेतल्या आहेत. त्यासाठी ५ कोटी रुपये खर्च करण्यात येणार आहेत. प्रत्येक नागरिकाला दररोज निदान २ गॅलन पाणी उपलब्ध करून देण्यासाठी शिक-स्तीचे प्रयत्न करण्यात येत आहेत. गया जिल्ह्यात नलिकाकूप खोदण्यासाठी लष्कराची मदत घेण्यात आली आहे. येते दोन महिने आणीबाणीचे असल्यामुळे ह्या काळात १० हजार विहिरी खोदण्यात येणार असून ४ हजार विहिरींची दुरुस्ती करण्यात यावयाची आहे. छोटा नागपूर विभागात पाण्याची विशेष टंचाई असल्याने तेथे निदान ७५० विहिरी खोदण्याचा सरकारचा मानस आहे. बिहारमधील अवर्षणजन्य प्रश्न बिकट असून ते सोडविण्याच्या कामी राजकीय पक्षभेद आड येणार नाहीत अशी लक्षणे दिसत आहेत.

माणसांच्या केसांच्या टोपांची निर्गत

तिरुपती देवस्थानाने जमा केलेल्या, माणसांच्या केसापासून मद्रास येथे बनविण्यांत येणाऱ्या टोपास अमेरिकेने ऑर्डर दिली आहे, तिची किंमत १७.२५ कोटी रु. आहे. कारखान्यात एकूण ३५ वेगवेगळ्या छटांचे टोप केले जातात. प्रत्येक टोपाची किंमत २०० रुपयांपासून ५०० रुपयांपर्यंत असेल. कारखान्यासाठी विशिष्ट प्रकारची शिवण्याची यंत्रे परदेशातून आणावी लागली. हाँगकॉंगच्या लायन रॉक ट्रेडिंग कंपनीने टोप करण्याचे तज्ज्ञ पुरविले आहेत. लवकरच आंध्र प्रदेशातही टोपांचा कारखाना स्थापन केला जाणार आहे. अमेरिकन स्त्रियांत टोपांची लोकप्रियता वाढत असल्याने हिंदी कारखान्याच्या मालास चांगली मागणी येईल.

संततिप्रतिबंधक साधनांस अमेरिकेची मदत

संततिप्रतिबंधक साधने किंवा ती उत्पादन करण्यासाठी आवश्यक त्या जिनसा ही पुरविण्यास अमेरिका आता लवकरच तयार होईल, अशी चिन्हे दिसत आहेत. आतापर्यंत ह्या बाबतीत अमेरिकन धोरण पुराणप्रिय असेच होते. सध्याची लोकसंख्येच्या वाढीची गती लक्षात घेता, आता अन्नाचे उत्पादन केवळ वाढवून पुरणार नाही.

हिंदी बँकिंगचा आढावा आणि प्रगतीच्या दिशा

श्री. कृष्णराज एम. डी. ठाकरसी ह्यांचे इंडियन बँक्स असोसिएशनच्या वार्षिक सभेत भाषण

(१) हिंदी बँकांनी १९६६ मध्ये ४७५ नव्या कचेऱ्या उघडल्या; १९६५ मध्ये त्यांनी ४२५ नव्या कचेऱ्या उघडल्या होत्या. ह्यांपैकी किमान एक तृतीयांश तरी कचेऱ्या जेथे पूर्वी कोणत्याही बँकेची एकही कचेरी नव्हती, अशा ठिकाणी उघडण्यात आल्या.

(२) १९६५ चे अखेरीचे मानाने १९६६ चे अखेरीस शेड्यूल्ड बँकांकडील ठेवीत ४६१ कोटी रु. ची (१६%) वाढ झाली; २,८८६ कोटी रु. वरून त्या ३,३४७ कोटी रुपयांवर गेल्या. आर्थिक व्यवहार, शेतीचे उत्पादन आणि औद्योगिक उत्पादन कुचंबले होते आणि किमतीत तीव्रतेने वाढ होत गेली, अशा वर्षात ही वाढ झाली, ह्याबद्दल बँकांना अभिमान वाटतो.

(३) उपलब्ध असलेल्या प्रमुख १८ प्रातिनिधिक बँकांचे आकडे पाहिले तर कराची तरतूद करून उरलेला नफा १३.६१ कोटी रु. म्हणजे पूर्वीच्या वर्षापेक्षा ५८ लक्ष रु. अधिक (४.४८% अधिक) झाला असे दिसून येईल. स्टेट बँक (नफ्यात वाढ ४९ लक्ष रु.) वगळली तर बाकीच्या १७ बँकांच्या नफ्यात फक्त ९ लक्ष रु. ची (०.९३%) वाढ झाली.

(४) बँकांचा खर्च वाढत गेला, पण बँकांजवळील वाढता पैसा त्या वापरू शकल्या नाहीत. कर्जाचे ठेवीशी प्रमाण १९६६ च्या पहिल्या सहामाहीत १९६५ च्या पहिल्या सहामाहीच्या मानाने कमी होते. बँकांना बरीच मोठी रक्कम कमी व्याज देणाऱ्या ट्रेझरी बिलांत गुंतवावी लागली.

(५) ह्या १८ बँकांनी १९६५ साली २.८० कोटी रुपये गंगाजळीकडे वर्ग केले होते. १९६६ साली त्यांनी २.७४ कोटी रु. वर्ग केले. कायद्याने घालून दिलेल्या किमान रकमेपेक्षा विशेष जास्त रक्कम त्या वर्ग करू शकल्या नाहीत.

(६) ह्या १८ बँकांनी १९६५ इतकेच डिव्हिडंड जाहीर केले; फक्त एका बँकेने डिव्हिडंड २% ने वाढविले प्रत्यक्ष वाटले जाणारे डिव्हिडंड ५.३६ कोटी रु. होईल. मागील वर्षी ते ५.१८ कोटी रु. होते.

(७) १९६५ चे मानाने १९६६ साली शेड्यूल्ड बँकांनी ३०८ कोटी रु. अधिक (१५%) कर्ज दिले; त्याची एकूण रक्कम २,४१३ कोटी रु. झाली. मार्च १९६१ ते मार्च १९६६ चे

आकडे पाहिले, तर ह्या मुदतीत बँकांची कर्जे १,३०६ कोटी रु. ची २,३४७ कोटी रु. झाली. म्हणजे त्यात ८०% वाढ झाली. ह्याच मुदतीत कारखान्यांना दिलेली कर्जे ११९% वाढून ती ६८८ कोटी रु. ची १,५१० कोटी रु. झाली. एकूण कर्जातील औद्योगिक कर्जाचा हिस्सा ५२.७% चा ६४.३% झाला. तिसऱ्या पंचवार्षिक योजनेच्या मुदतीत कर्जवाढीपैकी ७०% वाढ औद्योगिक कर्जात झाली. ह्याच काळात कर्जदारांची संख्या फक्त ४१% ने वाढली तरी दिलेल्या कर्जात ११९% ची वाढ झाली. म्हणजे, दर कर्जदारागणिक कर्जाची रक्कम झपाट्याने वाढली.

(८) ऑक्टोबर, १९६६ अखेर ते मार्च १९६७ अखेरच्या मोसमात बँकांनी दिलेल्या कर्जातील वाढीपैकी ८०% वाढ औद्योगिक कर्जाची आणि/अथवा आयात व निर्यात बिलांच्या तारणावरील कर्जाची असावी ही अट रिझर्व्ह बँकेने ५० कोटी रु. वरील ठेवींच्या बँकांवर लादली आहे.

(९) कर्जावरील व्याजाचे दर थोडे वाढवलेले आहेत. मिळालेले व्याज आणि दिलेले व्याज ह्यांमधील अंतर वाढविण्यासाठी बँका उपायांचा विचार करित आहेत. त्यामुळे बँकांची नफा मिळविण्याची क्षमता वाढेल अशी अपेक्षा आहे. बँककर्जावर कमिटमेंट चार्ज आकारण्यात यावा, अशीही एक सूचना आहे. त्यामुळे बँकांची प्राप्ती वाढेल आणि कर्जदारांतही अधिक शिस्त निर्माण होईल.

(१०) बँकांनी कर्मचाऱ्यांच्या पगाराचे बाबतीत आणि सोई-सवलतींचे बाबतीत स्वखुषीच्या उभयपक्षी कराराचे द्वारा पुष्कळच पुढे पाऊल टाकले आहे; तेव्हा ठेवीवरील व्याजाचे दर शक्यतेप्रमाणे उतरविणे आणि सेविंग्ज ठेवींची खाती चालविण्यावर काही बंधने घालून बँकांचा खर्च उतरविणे आवश्यक झाले आहे.

पाणीपुरवठ्यासाठी अधिक पैशाची मागणी

मद्रास राज्याचे मुख्य मंत्री श्री. अण्णादुराई ह्यांनी मध्यवर्ती सरकारकडे पाणीपुरवठ्याची अधिक कामे करण्यासाठी जादा रकमेची मागणी केली आहे. मद्रासच्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात पाटबंधान्यांच्या कामासाठी जी रक्कम मंजूर करण्यात आली आहे तीपेक्षा १० कोटी रुपये जादा रक्कम त्यांना पाहिजे आहे. मध्यवर्ती सरकारने ही रक्कम दिली तर पुढील वर्षी मध्यवर्ती सरकारच्या अन्नधान्याच्या साठ्यात ३ लाख टन तांदूळ भरणे करण्याची तयारी त्यांनी दाखविली आहे. ब्रह्मदेशातून भारतात परत आलेल्या तामीळ नागरिकांना तेथील जमिनी सोडून धाव्या लागल्या. त्या जमिनीपासून दरसाल ५० कोटी रुपयांचे अन्नधान्य पैदा होते. भारत सरकारने ब्रह्मदेशाच्या सरकारचे मन वळवून तांदूळाच्या रूपात रकमेची फेड करून घेण्याचे प्रयत्न करावेत अशी सूचना त्यांनी केली आहे.

दि युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. सातारा

श्री. रा. ना. गोडबोले, अध्यक्ष, संचालक मंडळ, यांचे
भागीदारांच्या वार्षिक सभेतील भाषण

वेस्टर्न इंडिया ट्रस्टी आणि एडिझक्युटर कंपनी ही बँकेची संलग्न (सबसिडिअरी) कंपनी करण्याचा निर्णय बँकेच्या संचालक मंडळाने घेतला आहे, हे जाहीर करण्यास मला आनंद वाटतो. कै. विमा-महर्षी आण्णासाहेब चिरमुले यांनी स्थापन केलेल्या या दोन्ही संस्था अशा रीतीने पुन्हा जवळ येत आहेत याबद्दल सर्वानाच आनंद वाटेल. ट्रस्टी कंपनी पूर्वी वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीची सबसिडिअरी कंपनी होतीच. आता ती आपले बँकेची सबसिडिअरी कंपनी होत आहे. बँकेचा व ट्रस्टी कंपनीचा व्यवसाय लोकांच्या विश्वासावरच अवलंबून असल्याने हे दोन्ही व्यवसाय एकमेकांचे जवळ येणे हे केव्हाही सधुक्तिकच ठरेल. सेन्ट्रल बँक ऑफ इंडिया, बँक ऑफ महाराष्ट्र, वगैरे बँकांच्याही सबसिडिअरी ट्रस्टी कंपन्या आहेतच. आपली बँक व ट्रस्टी कंपनी या दोन्ही संस्था एकमेकांना पूरक ठरतील व त्यामुळे दोन्ही संस्थांची भरभराट होण्यास मदत होईल याविषयी मला शंका नाही. चालू साली हा निर्णय प्रत्यक्ष कार्यवाहीत येईल.

बँकेची समाधानकारक प्रगती

१९६६ सालात भागभांडवलात रूपये ११,२०० ची भर पडली आहे. ठेवींमध्ये झालेली, रु. ६९,३३,५८७ ची वाढ समाधानकारक असून तिचे प्रमाण शे. १३ टक्के पडते. कर्ज व्यवहारात भरघोस म्हणजे रु. ६८,५२,०६८ ची वाढ झाली असून ती जवळजवळ शे. २४ टक्के पडते. कर्जव्यवहारांचे प्रमाणात बँकेने पुष्कळच वाढ केली असून ठेवीशी त्याचे प्रमाण जवळजवळ शे. ६० टक्के पडते. हेच प्रमाण १९६५ सालात शे. ५४ टक्के होते. बँकेच्या सर्वांमध्ये एकसारखी वाढ होत असताना नफ्याचे प्रमाण टिकवावयाचे झाल्यास कर्जव्यवहाराचे प्रमाणात जास्तीत जास्त वाढ करणे आवश्यक ठरते. त्या दृष्टीने बँक करीत असलेल्या प्रयत्नास यश प्राप्त झाले आहे हे सांगण्यास मला आनंद होतो.

सरकारचे दीर्घकालीन धोरण हवे

सध्याची शेअर बाजाराची परिस्थिती पाहता लोकांना कंपन्यांचे शेअर्समधील गुंतवणुकीबाबत फारसा उत्साह वाटत नाही असे दिसते. या बाबतीत सरकारने केलेल्या प्रयत्नासही फारसे यश आलेले नाही. तसेच नाणेबाजाराची परिस्थिती फारशी समाधानकारक आहे असे म्हणता येणार नाही. रुपयाच्या अवमूल्यनामुळे अंतर्गत किमतीतही खूपच वाढ झाली असून त्याचा परिणाम ठेवीवर, विशेषतः मर्यादित उत्पन्न असलेल्या ठेवीदार वर्गावर होणे साहजिकच आहे. त्याचप्रमाणे नोकर वर्गाचा महागाई भत्ता किमतीच्या निर्देशांकावर अवलंबून असल्यामुळे त्यातील वाढीबरोबरच बँकेच्या नोकरसर्वातही वाढ

होत असते. सरकारने आर्थिक आणि औद्योगिक विकासासंबंधी धोरण ठरविताना पुढील २०-२५ वर्षांचा काल डोळ्यांपुढे ठेवावा. प्रश्न असजेसे उपयुक्त होतील तसतसे ते सोडविण्याचे धोरण अवलंबिले जात आहे असा जो समज झाला आहे तो दूर होणे आवश्यक आहे.

बँकांचे राष्ट्रीयीकरण अनावश्यक

बँकांच्या राष्ट्रीयीकरणाविषयी आज काही लोकांकडून मागणी केली जात आहे. हा प्रश्न केवळ भावनात्मक दृष्टिकोनातून सोडविला गेला तर ते एक राष्ट्रीय संकटच ठरेल. बँका या देशाच्या आर्थिक नाड्या आहेत ही गोष्ट सर्वमान्यच आहे. तसेच बँकांवर काही प्रमाणात सामाजिक नियंत्रण असणे आवश्यक आहे हे बँकाही मान्य करतात. पण ही नियंत्रणे ठेवताना हे अवश्य पाहिले गेले पाहिजे की, या नाड्यांमधील प्रवाहच त्यामुळे बंद पडणार नाही. आपण संमिश्र स्वरूपाची अर्थव्यवस्था एकदा मान्य केल्यानंतर खाजगी क्षेत्रातील व्यापार व उद्योगधंद्यांना जगविणे हे कर्तव्यच ठरते आणि त्याकरिता बँका खाजगी क्षेत्रातच असणे आवश्यक आहे. वास्तविक पाहता सर्व व्यापारी बँकांवर रिझर्व बँकेची सध्या इतकी बंधने आहेत आणि आणखीही बन्धने घालण्याचे त्या बँकेस इतके व्यापक अधिकार आहेत की आणखी वेगळे सामाजिक नियंत्रण ठेवण्याची जरूरीच नाही.

लहान बँकांच्या नवीन शाखांना सवलती

चालू हंगामाकरिता रिझर्व बँकेने जे धोरण जाहीर केले आहे त्याचे मी स्वागत करतो. बँकांना रिझर्व बँकेकडून मिळणाऱ्या कर्जाबाबतचे धोरणात झालेला बदल निश्चितच स्वागताहर् असा यापुढेही या बाबतीत व्यावहारिक दृष्टिकोनातून विचार केला जाईल अशी मला आशा वाटते. मी माझ्या या पूर्वीच्या भाषणात वारंवार सांगत आलेलो आहे की, रिझर्व बँकेने नियंत्रणे ठेवताना लहान व मोठ्या अशा सर्व बँकांना एकाच मापाने मोजू नये. रिझर्व बँकेची नियंत्रणे आवश्यकच आहेत आणि त्याविषयी माझी काहीच तक्रार नाही. भाझे एवढेच म्हणणे आहे की लहान बँकांची आर्थिक कुवत ध्यानात घेतली जावी. विशेषतः नवीन शाखा उघडण्याबाबत परवानगी देताना लहान बँकांना सवलत देणे आवश्यक आहे. ज्या ठिकाणी इतर कोणतीही व्यापारी बँक नाही अशा ठिकाणी शाखा उघडणे हे जास्त सर्वांचे असते आणि तो बोजा सहन करण्याची लहान बँकांची साकदही इतर मोठ्या बँकांच्यापेक्षा निश्चितच कमी असते. तेव्हा अशा ठिकाणी शाखा उघडण्याबाबत रिझर्व बँकेचे जे बंधन आहे ते लहान बँकांचे बाबतीत सैल केले जावे अशी माझी आग्रहाची विनंती आहे. त्याचप्रमाणे कर्जव्यवहारावर नियंत्रणे घालतानासुद्धा लहान बँकांचे कार्यक्षेत्र व त्यांच्या गिऱ्हाइकांच्या विशिष्ट गरजा यांची अवश्य दखल घेतली जावी.

दुधाची किंमत वाढविण्यासाठी १५ हजार गाईंची हत्या

दुधाच्या किमती वाढविता याव्यात ह्यासाठी अमेरिकेतील शेतकऱ्यांच्या मध्यवर्ती संघटनेने आपल्या सभासदांना आपल्या सुमारे १५,००० दुभत्या गाईंची हत्या करण्यास प्रवृत्त केले आहे. दुधाचा पुरवठा कमी करण्यासाठी शेतकऱ्यांच्या पत्नींनी स्नानासाठी दूध वापरून पाहिले, मोटारी धुण्यासाठी दूध वापरले, गटारात दूध ओतले, तरी किमती वाढेनात. तेव्हा, दूध देणाऱ्या गाईंच, ठार मारून टाकून, कमी करण्यात आल्या.

जपान भारताकडून ५२ लक्ष टन लोखंड घेणार

जपानमधील नऊ प्रमुख पोलाद कारखानदारांनी भारताकडून चालू वर्षी ५२,००,००० टन लोखंडाचे खनिज आयात करण्याचा करार केला आहे. ह्या खनिजात ६५% लोखंड असायला हवे. प्रत्येक टनाची किंमत ६८ शिलिंग म्हणजे मागील वर्षापेक्षा ५% कमी आहे.

पतौडीचे नबाब कोंबड्या पाळणार

पतौडीचे नबाब बनासकांठा जिल्ह्यात पोल्ट्री फार्म सुरू करण्याचा विचार करित आहेत. "इंग्लंडच्या क्रिकेटच्या दौऱ्यावरून परत आल्यावर मी पक्का निर्णय घेईन" असे त्यांनी अहमदाबाद येथे पत्रकारांना सांगितले.

उताखंडासाठी होटेल्सवर ३ कोटी रु. खर्च

होटेलांत आणखी १,२०० उताखंडी सोय करण्यासाठी इंडियन टूरिझम डेव्हलपमेंट कॉर्पोरेशन ९ होटेलांवर ३ कोटी रु. खर्च करणार आहे. ह्या योजनेत ८ नवी होटेल्स बांधण्याचा व एका चालू होटेलात आणखी १०० खाटांची सोय करण्याचा समावेश आहे.

कचेरीतील शिपाई रोजंदारीवर

नवे शिपाई भरती करण्याची भारत सरकारने आपल्या खात्यांना बंदी केली, त्यातून पळवाट काढून कित्येक खाती रोजंदारीवर शिपाई नेमीत असल्याचे उघडकीस आले आहे.

इजिप्तकडून कापसाची आयात करणार ?

सुती कापड गिरण्यांना लागणाऱ्या कापसाची टंचाई दूर करण्यासाठी परदेशातून कापसाची आयात करावी लागणार आहे. अर्थात ह्यासाठी परदेशीय चलन खर्चाचे लागेल. तथापि इजिप्त व सूडान ह्या देशांकडून कापूस आयात केल्यास परदेशीय चलनाचा प्रश्न उपस्थित होणार नाही. म्हणून त्यांच्याकडून कापूस आयात करण्याच्या शक्यतेचा सरकारी पातळीवर विचार चालू आहे. भारत आणि इजिप्त ह्यांच्यात व्यापारी व पेशाच्या देवघेवीचा करार आहे. करारातील कलमांना अनुसरून इजिप्त भारताकडून काही माळ खरेदी करण्यास बांधला गेलेला आहे. ह्या मालाची किंमत चुकती करण्यासाठी इजिप्त कापूस पुरविण्यास तयार होण्याची शक्यता आहे. नवी दिल्ली येथे अलीकडे झालेल्या अल्पित देशांच्या परिषदेत भारत, युगोस्लाव्हिया आणि इजिप्त ह्यांनी परस्परातील व्यापार वाढविण्याचा निर्णय घेतलेला आहे.

सरदारगृह

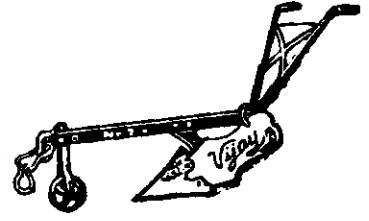
मुंबईत राहण्याची व भोजनाची उत्तम सोय.
मंगलकार्ये व मेजवानी यांसाठी सोईस्कर ठिकाण.

— आमची वैशिष्ट्ये —

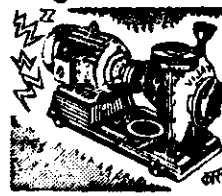
- * हीरकोत्सवानिमित्त अध्यावत पद्धतीचे भोजनगृह व अनेक प्रकारच्या सुखसोयी.
- * टिळक जन्मशताब्दीदिनी लोकमान्यांचे सरदारगृहात केलेले स्मारक.

फोन नं. :- २८३३७] सरदारगृह प्रा. लि. [तार-सरदारगृह
कोंकड मार्केटजवळ, मुंबई २.

महाराष्ट्र सरकारने
तगाईवर मंजूर केलेले
"विजय" नांगर
वापरा. ४, ६ व ८ बेली
फाळ व सुटे भाग

तसेच विजय सेंट्रिफ्युगल पंप्स

विजय पंपिंग सेट
३ ही.पौ. - २०३
५ ही.पौ. - २०३
श्री. वा. काळे व कार्यालय
कोणत्याही प्रकारच्या मोटारीस जोडून
दिलेले पंप सेट वापरा
न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि.
विश्रामबाग, सांगली महाराष्ट्र

१" ते ४" बेल्ट
ड्राइव्ह व
डायरेक्टर
कपलड, शिवाय

बोअरिंगचे हँड पंप्स, हँड रहाट, इ. इ.

— न्यू विजय इंडस्ट्रीज लि. —

(विश्रामबाग - सांगली महाराष्ट्र)

श्री. वा. काळे ह्यांची

कौटुंबिक व सामाजिक जीवनावरील पुस्तके

१ कण आणि क्षण, २ पुढे पाऊल,

३ तुमचे स्थान कोणते ?

रिझर्व्ह बँकेच्या नव्या चलनी नोटा

सोमवार, दि. १७ एप्रिल १९६७ रोजी रिझर्व्ह बँकेने २ रु., ५ रु., १० रु. आणि १०० रु. ह्या किमतीच्या नव्या स्वरूपाच्या चलनी नोटा प्रसृत करण्यास प्रारंभ केला. सध्याच्या अशोक स्तंभाच्या डिझाइनच्या चलनी नोटाही कायदेशीर चलन राहातीलच.

कागद : नव्या चलनी नोटांचा कागद जुन्या चलनी नोटांच्या कागदाप्रमाणेच आहे.

आकार : जुन्या नोटापेक्षा नवीन नोटांचा आकार लहान आहे, तो खालील प्रमाणे :

२ रु. ची नोट ... १०७ मि. मि. × ६३ मि. मि.

५ रु. ची नोट ... ११७ मि. मि. × ६३ मि. मि.

१० रु. ची नोट ... १३७ मि. मि. × ६३ मि. मि.

१०० रु. ची नोट ... १५७ मि. मि. × ७३ मि. मि.

वॉटरमार्क : डाव्या बाजूला सध्यापेक्षा लहान आकारात, नव्या नोटांवर अशोक स्तंभाची वॉटरमार्क आहे.

सुरक्षितता धागा : ५ रु., १० आणि १०० रु. च्या नोटांच्या उजव्या बाजूस उभा सिक्युरिटी थ्रेड आहे.

२ रु. च्या नोटेस हा थ्रेड नाही.

१२९६ व्यक्ती आणि फर्म्स ह्यांची परदेशी बँकांत खाती आहेत

परदेशांत, मुख्यतः अमेरिकेत व ग्रेटब्रिटनमध्ये बँकांत खाती असणाऱ्या हिंदी व्यक्तींची व फर्म्सची संख्या १,२९६ आहे. पूर्वाच्या ४९ संस्थानिकांची तेथील बँकांत खाती असून त्यांतील रक्कम १,५६,००,००० रु. आहे. व्यक्तींची ग्रेट ब्रिटनमध्ये २१० व अमेरिकेत २११ खाती आहेत. कंपनी व फर्म्स ह्यांची ग्रेट ब्रिटनमध्ये ३९५ व अमेरिकेत १७४ खाती आहेत. इतर देशांतील खात्यांची संख्या अशी आहे:- मलेशिया ९ व्यक्ती आणि ३२ फर्म्स, कॅनडा २४ फर्म्स, पूर्व अफिकेतील देश ३६ व्यक्ती, सिंगापूर ६ व्यक्ती, बर्मा ६ व्यक्ती आणि १३ फर्म्स, प. जर्मनी ८ फर्म्स, हॉंगकॉंग ६ फर्म्स, स्वित्झरलंड १ फर्म, पोर्तुगाल २ व्यक्ती. ही सर्व खाती रिझर्व्ह बँकेच्या मंजूरीनेच ठेवलेली आहेत.

११४ मिशनर्स; ४,२१४ मिशनरी

१९६२ ते १९६७ ह्या मुदतीत भारतातील एकूण ८३०५ जणांनी आपला धर्म सोडून ख्रिस्ती धर्मात प्रवेश केला. १ जानेवारी १९६६ रोजी भारतात एकूण ११४ विदेशी ख्रिस्ती मिशनर्स काम करीत होती आणि ४,२१४ मिशनरी होते.

तुमची जिऱ्हाळ्याची बँक**दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड**

(११७७ बुधवार पेठ, पुणे २)

आपल्या ११६ शाखांनिशी आपल्या सेवेस सदैव सिद्ध.

विदेश विनिमय व एक्झिच्युटर आणि ट्रस्टीसेवा यांच्यासह

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात

अधिक माहितीसाठी आपल्या नजीकच्या शाखेला भेट द्या.

चिं. वि. जोग,

जनरल मॅनेजर.

शं. ल. किर्लोस्कर,

अध्यक्ष.

इंडियन बँकस असोसिएशनचे नवे पदाधिकारी

इंडियन बँकस असोसिएशनच्या मॅनेजिंग कमिटीने श्री. कृष्णराज ठाकरसी (बँक ऑफ इंडिया लि.), ह्यांची चेअरमनचे जागी, श्री. बी. बी. शहा (युनायटेड कमर्शियल बँक लि.) ह्यांची व श्री. व्ही. सी. पटेल (सेंट्रल ऑफ इंडिया लि.) ह्यांची डेप्युटी चेअरमनचे जागी आणि श्री. सी. कामथ (कॅनरा बँक लि.) ह्यांची ऑनररी सेक्रेटरी म्हणून फेरनिवड केली आहे. मॅनेजिंग कमिटीवरील इतर जागी खालील प्रतिनिधी आहेत:—

- श्री. टी. डी. कन्सारा (बँक ऑफ इंडिया लि.)
- श्री. एन. एम. चोव्सी (बँक ऑफ बरोडा लि.)
- श्री. एस. के. हंडू (पंजाब नॅशनल बँक लि.)
- श्री. बी. के. दत्त (युनायटेड बँक ऑफ इंडिया लि.)
- श्री. प्रवीणचंद्र व्ही. गांधी (देना बँक लि.)
- श्री. एस. व्ही. सुंदरम (इंडियन ओव्हरसीज बँक लि.)
- श्री. के. के. पै (सिंडिकेट बँक लि.)
- श्री. सी. व्ही. जोग (बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.)
- श्री. सी. आर. श्रीनिवासन् (इंडियन बँक लि.)
- श्री. टी. आर. भागवत (आंध्र बँक लि.)
- श्री. आर. वाय. गर्ग (बँक ऑफ राजस्थान लि.)
- श्री. के. रामदास नायर (कॅनरा बँकिंग कॉ. लि.)
- श्री. एस. डी. वर्मा (स्टेट सत्रसिडिअरी बँकस)

बंगाललाही इंग्रजी पाहिजे

हिंदी मातृभाषा नसलेले लोक जोपर्यंत हिंदी ही राष्ट्रीय भाषा म्हणून स्वीकारण्यास तयार नाहीत तोपर्यंत जोडभाषा म्हणून इंग्रजीचा वापर करण्यास मुभा असावी असे मत पश्चिम बंगालचे मुख्य मंत्री श्री. अजय मुखर्जी ह्यांनी व्यक्त केले आहे. सर्व भारतभर सरकारी कारभाराची भाषा म्हणून हिंदीला आजच मान्यता देणे शक्य होणार नाही, असा अभिप्रायही त्यांनी व्यक्त केला. हिंदी भाषेला विरोध करण्यात मुख्यतः दक्षिण भारतामधील राज्येच प्रमुख होती. आता त्यात बंगालची भर पडली आहे.

कूप कारखान्याचे कॉर्पोरेशन—पश्चिम जर्मनीतील सुप्रसिद्ध कूपचा पोलादाचा कारखाना खाजगी मालकीचा आहे. पण आता त्याचे सार्वजनिक मालकीच्या कॉर्पोरेशनमध्ये रूपांतर करण्यात येणार आहे. त्यासाठी सध्याचे मालक आल्फ्रेड कूप ह्यांच्या मुलाने कारखान्यावरील आपला वारसाहक्क सोडून दिला आहे.

रशिआत गव्हाचे अमाप पिक—रशिआतील गव्हाच्या उत्पादनात वाढ होत चालली आहे. गेल्या वर्षी रशिआचे गव्हाचे उत्पादन आतापर्यंत सर्वात अधिक म्हणजे १० कोटी टन झाले. त्यापूर्वी एका वर्षी गव्हाच्या उत्पादनाने ७.५ कोटी टनाचा आकडा गाठला होता. अलीकडे रशिआत शेतीकडे अधिक लक्ष देण्यात येत आहे.

मुदतीपूर्वी परत केलेल्या ठेवीवरील व्याज

रिझर्व्ह बँकेचे बिगर-बँकिंग कंपन्यांवर निर्बंध

बिगर-बँकिंग कंपन्यांना ठेवीची मुदत संपण्यापूर्वी त्या परत करतवेली त्यावरील साचलेले व्याज देण्याची सामान्यतः परवानगी नाही. परंतु काही अटीवर साचलेले व्याज देण्याची परवानगी देण्याचा रिझर्व्ह बँकेला अधिकार आहे. त्याला अनुसरून रिझर्व्ह बँकेने दोन ऑर्डरी काढल्या आहेत. त्याअन्वये, हायर परचेस फिनेन्स कंपन्यांना, मुदत ठेवल्यापासून सहा महिन्यांत मुदतीपूर्वी ठेव परत केल्यास, त्यावर मुळीच व्याज देता येणार नाही. इतर फिनेन्सअल व नॉन-फिनेन्सअल कंपन्यांना मुदत ठेवल्यापासून एक वर्षाच्या आत, मुदत संपण्यापूर्वी ठेव परत केल्यास तीवर मुळीच व्याज देता येणार नाही. मुदतीपूर्वी ठेव परत केली तरी किती काळ ती ठेव कंपनीकडे राहिली त्यातून हे सहा महिने किंवा बारा महिने वजा करून त्या मुदतीवर कोणत्या दराने व्याज देता येईल त्याचे दर रिझर्व्ह बँकेने ठरवून दिले आहेत. अशा परिस्थितीत प्रमुख व्यापारी बँका कोणत्या दराने व्याज देतील, ते लक्षात घेऊन व्याजाचे दर निश्चित केले आहेत. बिगर-बँकिंग कंपनी कोणत्या कमाल दराने व्याज देऊ शकेल, ते येथे स्पष्ट केले आहे.

द. सा. द. शे.

कमाल दर

- (अ) ठेव ठेवल्यापासून एका वर्षानंतर पण दोन वर्षापूर्वी ठेव परत केल्यास ५
- (ब) ठेव ठेवल्यापासून दोन वर्षानंतर पण तीन वर्षापूर्वी ठेव परत केल्यास ५½
- (क) ठेव ठेवल्यापासून तीन वर्षानंतर पण पाच वर्षापूर्वी ठेव परत केल्यास ५¾
- (ड) ठेव ठेवल्यापासून पाच वर्षानंतर पण ठेवीच्या मुदतीपूर्वी ठेव परत केल्यास ६

ठेवीच्या मुदतीपूर्वी ठेव परत केली, तरच तिचेवरील व्याजास ही बंधने लागू आहेत. मुदत संपेपर्यंत राहणाऱ्या ठेवीवर कोणत्या दराने व केव्हा व्याज द्यावे, ह्यावर रिझर्व्ह बँकेने अजून निर्बंध घातलेले नाहीत.

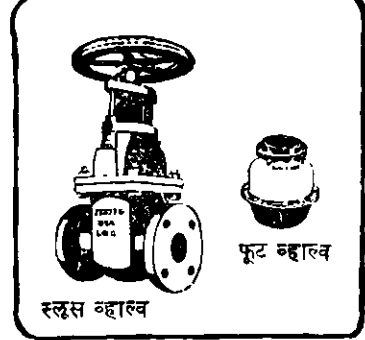
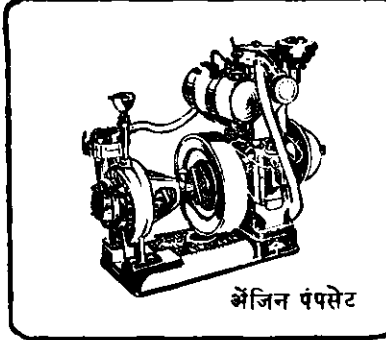
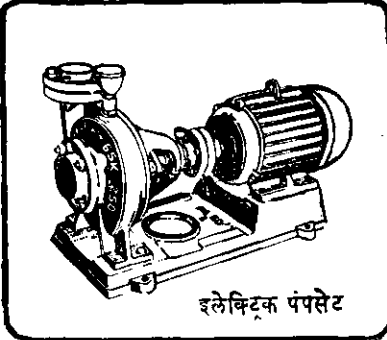
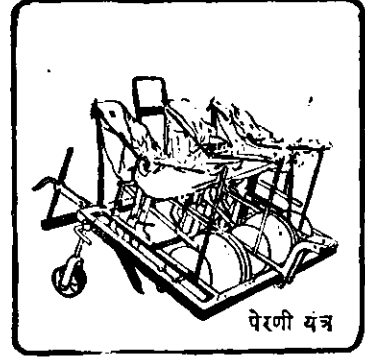
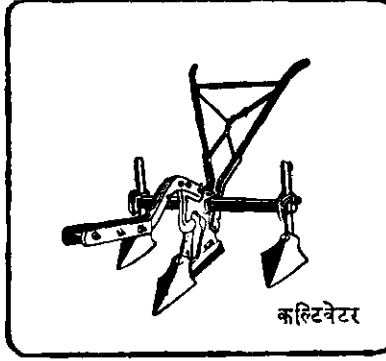
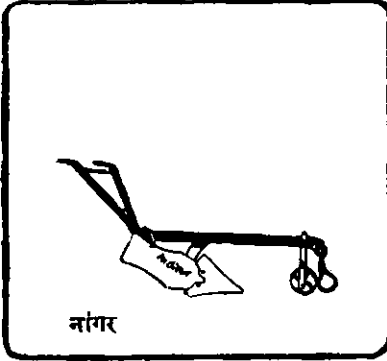
राहणीचा दर्जा वाढविणे शक्य

एसो तेल कंपनीचे जनरल मॅनेजर मि. जी. पी. केस मुंबई येथे बोलताना म्हणाले की हिंदी लोकांचे राहणीचे मान सध्यापेक्षा दुपटीने सुधारणे शक्य आहे. सध्या सर्व जगात तंत्रविद्येची वाढ अतिशय वेगाने होत आहे. भारताने जर ह्या विद्येच्या आधाडीवर राहण्याचे साध्य केले तर संकल्पित हेतू प्रत्यक्षात उतरविणे शक्य आहे. मात्र परदेशातून मिळणारी मदत वा सार्वजनिक मालकीचा विभाग ह्यांच्याच द्वारा हेतूची पूर्तता होणार नाही. त्यासाठी खाजगी भांडवलाचीही मदत लागेल.

किलोस्कर

शेतकी यंत्रे

तुमच्या सेवेस हजर

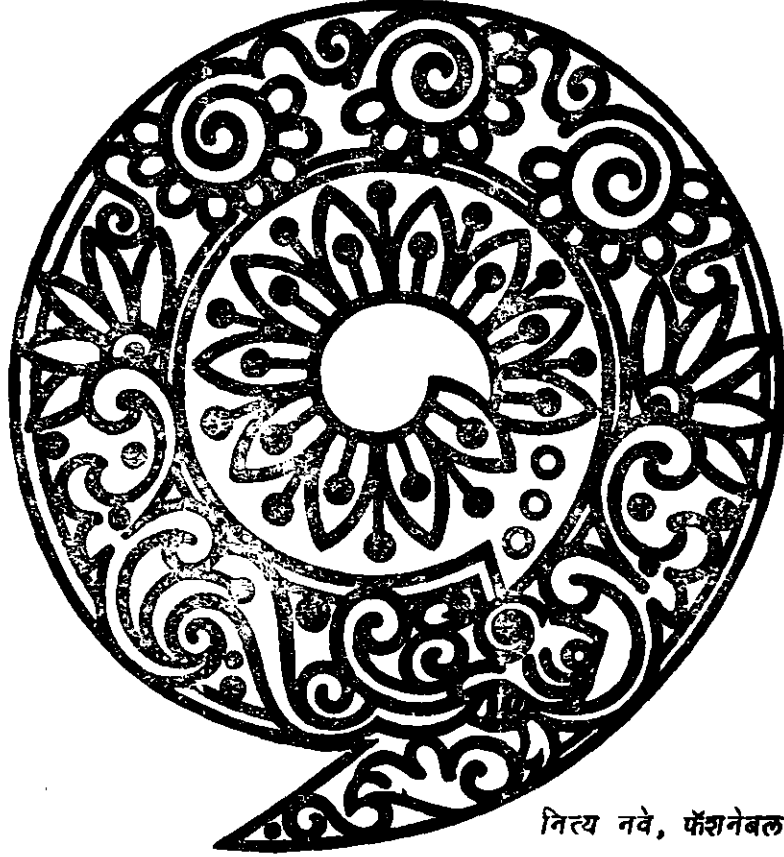
STUSA 9/66

नांगर, पंपिंग सेट, पेरणी यंत्रे, कल्टिवेटर, ऊसांचे चरक, स्प्रूस व्हाल्व, शेगायंत्रे यांसारख्या किलोस्कर यंत्रांवर महत्त्वाकांक्षी शेतकरी व बागाईतदार आपलें उत्पादन वाढविण्यासाठी भरंवसा ठेवतात. शेती व बागाईत यांचें उत्पादन वाढविण्यांत हीं यंत्रे महत्त्वाची कामगिरी बजावीत आहेत.

किलोस्कर ब्रदर्स लि.

किलोस्करवाडी, जिल्हा-सांगली

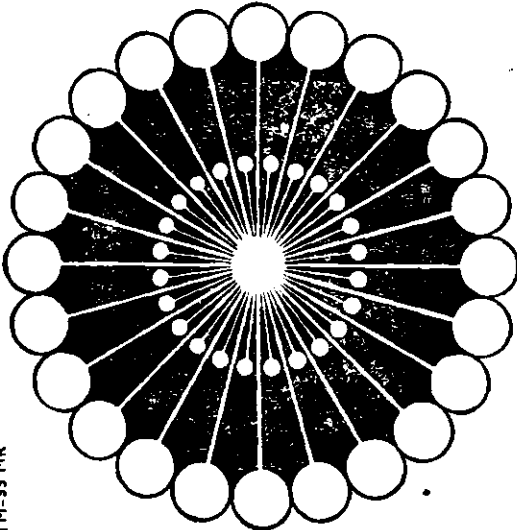
नित्य नवे, फॅशनेबल आणि प्रशंसनीय

ठाकरसी फॅब्रिक्स

फॅशनसाठी सर्वोत्तम निवड

SANFORIZED

सॅनफोराइज्ड लेबल असलेले कापड

TM-SS MR

ठाकरसी ग्रुप

- धी हिंदुस्तान स्पिनिंग
अँड विव्हिंग मिल्स कं. लि.
- धी इंडियन
मॅन्युफॅक्चरिंग कं. लि.

हे पत्र पुणे पेठ शिवाजीनगर घ. नं. ९९५/१ भार्यभूषण छापखान्यात या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व 'दुर्गाधवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. देकन जिमखाना), पुणे ४, येथे प्रसिद्ध केले.